

Міжконфесійні відносини:

анотований бібліографічний список 2019. – Вип. 6. – 20 с.

<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>

1. **Бережнюк О. "Нас загнали в духовні катакомби"** / Олена Бережнюк // День. — 2019. — 29 трав. (№ 92). — С. 10. *Висвітлено інформацію, що бойовики на тимчасово окупованих територіях захопили вже третю церкву Православної церкви України (ПЦУ) та погрожують депортаціями українських священнослужителів.* Текст:

<https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/nas-zagnaly-v-duhovni-katakomby>

2. **Бєлокобильський О. Подобиці обшуку бойовиками "ЛНР" храму ПЦУ та єпархального управління у Луганську** / Олександр Бєлокобильський // Луганщина.ua. — 2019. — 10 квіт. (№ 13). — С. 4-5. *Висвітлено подобиці обшуків Свято-Троїцького кафедрального собору ПЦУ (Православної церкви України) та в єпархальному управлінні, вчинених владою окупованого Луганська. Зазначено, що 4 квітня 2019 року в підконтрольному проросійським бойовикам Луганську пройшли обшуки без ордеру у Свято-Троїцького кафедрального собору ПЦУ та в єпархальному управлінні, вилучення літератури, а також багатогодинні "співбесіди" зі священниками в "МВС ЛНР". У розповсюджених повідомленнях і навіть в офіційних заявах духовенства Православної церкви України помилково зазначено, ніби обшуки проводили представники "управління по боротьбі з економічними злочинами". Насправді слідчі дії здійснювало "управління по боротьбі з екстремізмом та організованою злочинністю" так званого "МВС" угруповання "ЛНР". Наведено коментарі предстоятеля Помісної УПЦ (ПЦУ) митрополита Київського і всієї України Епіфанія.* Текст:

<https://www.radiosvoboda.org/a/29869982.html>

3. **Білик В. Жива спільнота в імперському світі: Луцька греко-унійна єпархія кінця XVIII – першої третини XIX століть** / Вікторія Білик, Оксана Карліна ; з благословення Глави Укр. Греко-Катол. Церкви Блаженнішого С. Шевчука. — Львів : Вид-во Укр. катол. ун-т, 2018. — 300, [3] с. : іл., табл. — (Навчально-дослідна програма "Київське християнство та унійна традиція") (Київське християнство ; т. 13) (Проект "Соборна Україна та Київська традиція"). **Шифр зберігання в Бібліотеці: Б359211.** Здійснено реінтерпретацію традиційного погляду на історію унії в Російській імперії як епоху переслідувань і мучеництва та масової відмови русинів-католиків від своєї етноконфесійної тотожності. Зазначено, що феномен "довгого тривання" Унійної Церкви на Волині аж до 1840-х рр. (на відміну від Київщини і Поділля) уможливили тісна взаємодія духовенства і мирян на парафіяльному рівні, діяльна підтримка місцевої шляхти латинського і "руського" обрядів та попередні успіхи конфесіоналізації в Київській митрополії за часів Речі Посполитої.

4. **Братська бесіда, що може призвести до розколу : суперечності серед керівництва ПЦУ вийшли назовні // 7 днів (Рівне).** — 2019. — 16 трав. (№ 20). — С. 2. Зазначено, що кілька медіа-джерел оприлюднили матеріали про протистояння старого та нового духовних лідерів православних українців. Йдеться про те, що почесний Патріарх Філарет має серйозні претензії до митрополита Епіфанія і не виключає відновлення УПЦ Київського патріархату, що може призвести до нового розколу в Українській православній церкві.

5. **Ветрова И. Митрополит Епифаний: "Раскола в украинской церкви нет и не будет"** / Ирина Ветрова // Факты и коммент. — 2019. — 16 – 22 мая (№ 18). — С. 2. Розглянуто ситуацію, пов'язану із конфліктом між главою Православної церкви України (ПЦУ) Епіфанієм та патріархом Української православної церкви Київського патріархату (УПЦ КП), яка припинила своє існування, Філаретом. Зазначено, що через амбіції служителів церкви опинилось під загрозою майбутнє нещодавно створеної ПЦУ. Експерти-

релігіознавці пояснюють конфлікт бажанням Філарета відновити вплив на церкву. Також зауважено, що спроба Філарета зібрати навколо себе 14 травня єпископів не вдалася: на зустріч приїхало тільки чотири з більш ніж 60-ти єпископів. У той же день Епіфаній повідомив журналістам, що розколу в церкві немає. Текст: <https://www.pressreader.com/ukraine/fakty-i-kommentarii/20190516>

6. Галаур В. Томос потребує злагоди і єдності / Володимир Галаур // Уряд. кур'єр. — 2019. — 24 трав. (№ 96). — С. 3. *Йдеться про проблеми розбудови української незалежної церкви після надання Томосу. Наголошено на необхідності єдності в керівництві Православної церкви України (ПЦУ), що є запорукою успіху в боротьбі з апологетами "руського міра" в Україні.* Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/tomos-potrebuye-zlagodi-i-yednosti/>

7. Горєвой Д. Амбіції Філарета вгамували / Дмитро Горєвой // Експрес. — 2019. — 30 трав. — 6 черв. (№ 22). — С. 4. *Йдеться про засідання Синоду Православної Церкви України, під головуванням Митрополита Київського і всієї України Епіфанія. Зазначено, що на засіданні Синоду 24 травня 2019 року Православна Церква України висловила «повну підтримку Предстоятелю, Блаженнішому Епіфанію, Митрополиту Київському і всієї України».*

8. Гофманн Й. Історія ранньої Церкви : найважливіші аспекти : [навч. посіб. для студентів, що вивчають християн. історію та богослов'я та ін.] / Йоганнес Гофманн ; [пер. з нім. О. Конкевича ; за ред. О. Петринка і А. Михалейка]. — Львів : Вид-во Укр. катол. ун-ту, 2019. — 243 с. : іл., табл. **Шифр зберігання в Бібліотеці: Б359213.** *Досліджено питання ранньохристиянської історії. Розглянуто первісне розширення Церкви, устрій ранньохристиянських громад та взаємодію між ними. Увагу приділено відносинам між Церквою і Римською державою протягом перших п'яти століть. Розкрито формулювання віровчення Церкви на перших чотирьох вселенських соборах.*

9. **Гузар Л. Думки у спадок / Блаженніший Любомир ; [упоряд. О. Гнатишин].** — Вид. 2-ге, випр. — Львів : Свічадо, 2018. — 111 с. **Шифр зберігання в Бібліотеці: А796013.** Представлено збірник Блаженнішого Любомира Гузара, який складається з його висловлювань, показує засяг справді пастирського думання предстоятеля УГКЦ про свій народ та людину взагалі. Розкрито масштаб постаті Любомира Гузара, який він мав не лише серед греко-католиків, а й в усьому українському суспільстві.

10. **Гуржи В. Сучасний стан проекту "Русский мир" і наслідки його реалізації в Україні / В. Гуржи // Укр. релігієзнавство : бюлетень / Укр. Асоц. релігієзнавців, Від-ня релігієзнавства Ін-ту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України.** — Київ, 2018. — № 86. — С. 73-84. **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп14327-86.** Досліджено проект "Русский мир" як нову форму російської національної ідеї, яка завжди мала релігійно-міфологічне ядро та була пов'язана з уявленням про якусь обраність російського народу. З ідеологічної точки зору доктрина "Русский мир" є варіантом релігійно-мотивованої ідеології, що апелює до православних цінностей, специфічно осмисленої російської історії, російської мови як маркера територій, на які проект спрямований. Ці параметри дозволяють ідентифікувати доктрину "Русский мир" як один з варіантів постсекулярних глобальних релігійно-політичних проектів. Переважна більшість радянських ритуалів та практик були "всмоктані" "Русским миром" і в переосмисленому вигляді продовжують зберігатися та функціонувати в сучасній Росії ХХІ століття.

11. **Данилець О. Козацька обитель над Сулою : виповнилося 400 років від дня заснування Мгарського Спасо-Преображенського монастиря / Олександр Данилець // Уряд. кур'єр.** — 2019. — 16 трав. (№ 90). — С. 6. Йдеться про історію та сьогодення Мгарського Спасо-Преображенського монастиря, який є одним із найвизначніших туристських об'єктів Полтавщини. Зазначено, що від самого заснування в 1619 році Мгарський монастир відігравав визначну роль у духовному житті України та завжди був твердинею православ'я. Із 1930-х до 1985 р. на території Мгарського

монастиря розміщували патронат, у якому тримали дітей "ворогів народу", дисциплінарний батальйон, військові склади, піонерський табір, а в 1993 році монастир повернули Православній церкві. Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/kozacka-obitel-nad-suloyu/>

12. Запорожець В. Основні аспекти зовнішньо церковних відносин УАПЦ в 90-х роках ХХ століття / В. Запорожець // Укр. релігієзнавство : бюлетень / Укр. Асоц. релігієзнавців, Від-ня релігієзнавства Ін-ту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. — Київ, 2018. — № 86. — С. 57-65. *Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп14327-86.* Наголошено, що міжцерковні відносини УАПЦ у 1990-х рр. її існування можна охарактеризувати як двовекторні (внутрішньо- та зовнішньоправославні). Зазначено, що перший вектор обумовлений процесами взаємодії УАПЦ з УПЦ КП та УПЦ, який відбувався канонічно – собори/засідання комісії, а другий вектор пов'язаний з тим, що УАПЦ намагалася через єпархії Канади та США отримати канонічний статус у Вселенського Патріарха. Доведено, що церковно-державні відносини УАПЦ в означений період можна характеризувати як стабільні, адже їй було надано право звершувати служби та володіти власним майном, відкривати недільні школи, вільно служити служби українською мовою, хоча подекуди все ж можна було зустріти негативне ставлення до цієї релігійної організації з боку можновладців.

13. Здіорук С. Особливості конституювання Української помісної православної церкви в умовах сучасної російської агресії / С. Здіорук // Україна дипломатич. : наук. щорічник. — Київ, 2018 . — Вип. 19. — С. 722-732. *Шифр зберігання в Бібліотеці : Бп15854-19.* Розкрито сутність і потребу конституювання Української помісної православної церкви. Показано безпосередню кореляцію між утвердженням незалежності українського православ'я від Московської патріархії та консолідацією українського суспільства та зміцненням національної безпеки України. У рекомендаціях запропоновано заходи, зокрема законодавчого порядку щодо демократичного врегулювання суспільно-релігійних і державно-церковних відносин із метою

консолідації українського суспільства. Вони покликані сприяти забезпеченню реалізації національних інтересів українського народу в умовах сучасної російської агресії. Текст:

http://gdip.com.ua/files/file/Diplomatic%20Ukraine/Diplomatic_Ukraine_2018_1.pdf

14. Казанова Х. Релігія в сучасному світі: плюралізм, секуляризація, глобалізація / Хосе Казанова ; [пер. з англ. Р. Скакуна ; упоряд.: О. Турій, В. Турчиновський] ; Укр. катол. ун-т, Ін-т історії церкви, Міжнар. ін-т етики і проблем сучасності. — Львів : Вид-во Укр. католиц. ун-ту, 2019. — 346 с. : табл. **Шифр зберігання в Бібліотеці: Б359214.** Розглянуто концепцію публічної релігії і теорії секуляризації. Розкрито роль релігії у громадському та політичному суспільстві різних країн, а також становище релігії в сучасній Європі та США. Проаналізовано процеси глобальної міграції. Увагу приділено церковно-державним відносинам. Подано інформацію, про Католицьку Церкву і процеси глобалізації та демократизації – від ранньомодерної епохи й дотепер.

15. Капелани / упоряд. прот. В'ячеслав Кізілов ; [ред.: Г. Федун]. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. — 159 с., [8] арк. іл. — (Серія "Знаряддя Божої любові"). **Шифр зберігання в Бібліотеці: А796216.** Розглянуто історію капеланства та його роль у формуванні релігійно-моральної свідомості військовослужбовців, про діяльність капеланів на теренах України за умов російсько-української війни. Детально висвітлено питання щодо напрямів діяльності військових священників Тернопільщини. Наведено дані про перших військових священнослужителів чорноморського козацтва, про душпастирів УПА "Польська Січ" тощо.

16. Капсамун І. "Не можна розхитувати здобуту Церкву" / Іван Капсамун // День. — 2019. — 14 трав. (№ 81). — С. 4-5. Йдеться про заяву колишнього очільника УПЦ КП, а нині — Почесного Патріарха Філарета стосовно того, що на його думку, Київський патріархат не ліквідований. Філарет на бланках та від імені вже ліквідованого Київського патріархату розіслав архієреям Православної Церкви України листи, в яких він запросив

архієреїв на зустріч у день святого Макарія 14 травня, не запросивши на цю зустріч предстоятеля ПЦУ митрополита Епіфанія. Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci/ne-mozhna-rozhytuvaty-zdobutu-cerkvu>

17. Киріяк І. Боже, нам єдність подай / Іван Киріяк // Сіл. вісті. — 2019. — 17 трав. (№ 39). — С. 2. *Йдеться про заяву народного депутата України Олега Ляшка щодо недопущення розколу Православної Церкви України та втрати Томосу. На думку народного депутата України, створення канонічної української церкви є відновленням історичної справедливості, але ми знову ризикуємо втратити свою Церкву через внутрішні чвари.*

18. Коваленко Ю. Відкрите Православ'я як альтернатива і перспектива / Ю. Коваленко // Укр. релігієзнавство : бюлетень / Укр. Асоц. релігієзнавців, Від-ня релігієзнавства Ін-ту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. — Київ, 2018. — № 86. — С. 49-56. **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бн14327-86.** *Викладено в динаміці з 2000 року і до сьогоднішнього дня деякі дані соціологічних досліджень Центру Разумкова щодо релігійної самоідентифікації громадян України, ставлення їх до Церкви в цілому та до конфесій і релігій, представлених в Україні. Розглянуто зовнішні (суспільні) і внутрішні (церковні) світоглядні тренди та показано небезпечне протиріччя між ними. Запропоновано ідею Відкритого православ'я та презентовано приклади спроб її реалізації в проектах Відкритого православного університету Святої Софії-Премудрості.*

19. Козуб Т. "Влиь ПЦУ в УПЦ и пересвятить епископов" / Тарас Козуб // Вести (Всеукр. вып.). — 2019. — 29 мая (№ 90). — С. 4. *Розглянуто можливі варіанти врегулювання церковного конфлікту між Православною церквою України (ПЦУ) та Українською православною церквою (УПЦ). Акцентовано увагу на можливому об'єднанні цих церков.*

20. Козуб Т. Штаты требуют признать ПЦУ / Тарас Козуб // Вести (Всеукр. вып.). — 2019. — 13 мая (№ 78). — С. 4. *Йдеться про те, що Вашингтон здійснює дипломатичні маневри, готуючи ґрунт для початку спілкування між світовим православ'ям і новоствореною Православною*

церквою України (ПЦУ). Однак зазначено, що самій ПЦУ загрожує розкол через амбіції Філарета.

21. Кушнір Б. Молитовний сніданок присвятили Року сім'ї / Богдан Кушнір // Голос України. — 2019. — 28 трав. (№ 98). — С. 4. *Йдеться про проведений у Львові за ініціативи церков міста перший молитовний сніданок, під час якого християни всіх церков молилися за рідне місто та Україну загалом. Львівський міський голова Андрій Садовий висловив впевненість, що ця традиція добре вплине на роботу міста, і запевнив, що молитовні сніданки стануть у Львові традиційними.*

22. Ландвитович П. Протоірей ПЦУ Петр Ландвитович : "Філарету не с кем уходит в раскол. Он – как генерал без войска" / Петро Ландвитович ; беседовала Ульяна Купновицкая // КП в Украине. — 2019. — 17 мая (№ 72/ 73). — С. 6. *Подано матеріали бесіди з колишнім наближенням до почесного патріарха Філарета, протоіреєм ПЦУ Петром Ландвитовичем про те, що відбувається зараз в церковному житті України, а саме про ситуацію навколо конфлікту між Патріархом Філаретом та Митрополитом Епіфанієм.*
Текст: <https://kp.ua/journal/pdf/archive/2019/may/17/>

23. Лук'яшко К. "Помісній церкві України загрожують внутрішні чвари" / Катерина Лук'яшко // Газета по-українськи. — 2019. — 14 трав. (№ 36). — С. 6. *Йдеться про те, що почесний патріарх Помісної церкви України Філарет запросив архієреїв на 14 травня на традиційне для колишньої УПЦ Київського патріархату молитовне святкування на честь священномученика Макарія до Києва у Володимирський собор. Запрошення були на бланках УПЦ КП і підписані патріархом Київським і Всієї Руси-України Філаретом. Глава ПЦУ митрополит Епіфаній заявив, що такого не отримав. Після цього Філарет таки його надіслав і написав, що раніше не запрошував, бо за останні п'ять місяців Епіфаній не співслужив із ним і виникла думка, може помилкова, що він вважає приниженням служити з патріархом Філаретом. Малося на увазі, що Православна церква України – це і є Київський патріархат, хоч нині де-юре має статус митрополії, пояснили в оточенні Філарета*

виданню Бі-Бі-Сі. В Україні немає релігійного об'єднання під назвою "Українська Православна Церква Київського Патріархату", заявили в Міністерстві культури. Його діяльність припинена 30 січня шляхом приєднання до Православної церкви України. Текст: https://gazeta.ua/articles/comments-newspaper/_pomisnij-cerkvi-ukrayini-zagrozhuut-vnutrishni-chvari/902559

24. Лук'яшко К. "Філарет залишився в одиничному пікеті" / Катерина Лук'яшко // Газета по-українськи. — 2019. — 28 трав. (№ 40). — С. 8. *Йдеться про засідання синоду Православної церкви України, яке відбулося 24 травня в Будинку митрополита на території Софії Київської. За словами релігієзнавця Олександра Сага, продовження конфлікту неминуче, Філарет залишився в одиничному пікеті, адже йому не наважилися вказати на відмінність між висловлюванням особистої позиції та діями на шкоду церкві.* Текст: https://gazeta.ua/articles/comments-newspaper/_filaret-zalishivsyia-v-odinochnomu-piketi/905283

25. Лук'яшко К. Філарет звинуватив Епіфанія у зраді / Катерина Лук'яшко // Газета по-українськи. — 2019. — 17 трав. (№ 37). — С. 1, 7. *Йдеться про звинувачення Епіфанія в тому, що він йде кривою дорогою, а не прямою. За словами Філарета, Епіфаній має відповідати за зовнішнє представництво церкви, а Патріарх – внутрішнє церковне життя, однак Москва задоволена станом справ в Українській церкві, адже те, чого вона не могла досягти різноманітними зусиллями, досягає ділами нинішнього предстоятеля. Предстоятель Православної церкви України Епіфаній зазначає, що до початку Об'єднавчого собору УПЦ КП й Українська автокефальна православна церква були розпущені, а Томос навіки стверджує факт, що є єдина Помісна православна церква. Наголошено, що Епіфаній не провокував Філарета, але з кінця січня почесний Патріарх веде суперечливі розмови в церковних колах. Претендує не тільки на пост Патріарха, хоче замінити собою Синод і Собор і всім керувати самостійно.* Текст:

26. Мазур В. "Мальванство" : українська народна релігія / Володимир Мазур // Дзеркало тижня. - 2019. - 11 трав. (№ 17). — С. 15. *Йдеться про створення українським народом у ХІХ столітті свого власного релігійного вчення – мальованства як свідчення творчого неповторного духу народу та народної духовної творчості. Коріння мальованства знаходяться у баптизмі, який поширився серед селян Південно-Західного краю Російської імперії у другій половині ХІХ століття. Певний час на вірян поширювались репресії, але з 1883 року було ухвалено закон, що надавав іновірцям деякі свободи. З часом усередині баптистського середовища почались суперечки і, як наслідок, у 1891 році певна кількість громадян, які відпали від баптизму, заснували новий релігійний осередок, який очолив житель міста Таращі (Київська область) – Кіндратій Олексійович Мальований. Описано його своєрідне трактування Біблії, екзальтацію на імпровізованих молитвах і проповідях. Його послідовників назвали євангелістами нового вчення – мальованства. Вчення це сформоване на натхненні, побудоване на образах і важко вкладається в певні християнські рамки. Головним його фактором була віра в можливість безпосереднього спілкування з Богом. Відкидаючи православ'я і баптизм, мальованці цілком терпимо відносились до інших вірувань. В останні роки свого життя Мальований зблизився з толстовцями. Помер він у 1913-му році. Вчення його пережило на 50 років. У 1960-х роках радянська влада заборонила мальованство. Про популярність народної релігійної секти говорить те, що їх пісні-псалми були опрацьовані Миколою Лисенком та Михайлом Речкуновим.*

27. Макарій (Малетич Микола Іванович; Митрополит Львівський – архієрей Православної церкви України, керуючий Львівською єпархією; 1944-)."Якщо таке неподобство триватиме, ми можемо втратити Томос" / Митрополит Макарій ; бесіду вела Ірина Гасанова // Україна молода. — 2019. — 24 - 25 трав. (№ 57). — С. 5. *Йдеться про проблему визнання ПЦУ іншими*

помісними православними церквами, а також дії почесного патріарха Філарета, які можуть створити підстави для відкликання Томосу. Подано матеріали бесіди з экс-головою УАПЦ митрополитом Львівським Макарієм (Малетичем) — колишнім предстоятелем УАПЦ (Українська автокефальна православна церква), що об'єдналася з УПЦ (КП) до нової церкви, про конфлікт між ПЦУ та Філаретом, та чи можливе об'єднання всіх православних церков в Україні. Текст: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3461/188/133664/>

28. Малина В. Хрест як сила Божя! / Валерій Малина // Образотвор. мистецтво. — 2019. — № 1. — С. 100-103. *Розглянуто етнокультуру східної гілки християнства таку як кам'яне пам'ятникарство та образ Екуменічного Хреста. Кам'яне хресторобство виявилось одним із важливих чинників становлення, збереження й розвитку української духовності.*

29. Малко Р. Труднощі становлення / Роман Малко // Укр. тиждень. — 2019. — № 20 (17 - 23 трав.). — С. 4-6. *Йдеться про труднощі розбудови помісної Православної церкви України (ПЦУ).* Текст: <https://tyzhden.ua/Politics/230202>

30. Марініч В. К. Релігії стародавнього Єгипту: аналіз сучасної загальноприйнятої історичної концепції / В. К. Марініч // Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Серія : Гуманітар. Студії. — Київ, 2018. — Вип. 280. — С. 209-216. — **Шифр зберігання в Бібліотеці : Бн14825-280.** *Розглянуто питання щодо того, які джерела та які фактори стали причинами для формування надзвичайно релігійної історичної концепції про життя у Стародавньому Єгипті та чи можна їм довіряти. Проаналізувавши висновки найбільш відомих вчених та дослідників Стародавнього Єгипту, автор статті приходить до висновку про те, що на сьогоднішній день в науці вже сформувалася загальноприйнята історична концепція про велику кількість релігій у Стародавньому Єгипті та надзвичайну релігійність його жителів.* Текст: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Gumanitarni/article/view/10966>

31. Мартишин Д. С. Православні церкви України в процесі українського державотворення / Д. С. Мартишин // Аспекти публіч. упр. — 2018. — Т. 6, № 10. — С. 21-30. Проаналізовано стан та розвиток основних Православних Церков в світі і Україні у контексті взаємодії держави та релігійних інститутів. Розкрито системну духовну кризу сучасного українського суспільства. Визначено зміст державної політики у сфері зміцнення духовності й моралі відповідно до життя та проповіді Українських Християнських Церков. Окреслено певні напрямки консолідації християнських громад в Україні.

32. Мартишин Д. С. Сутність та зміст соціальної доктрини церкви як ціннісного базису державотворення / Д. С. Мартишин // Інвестиції: практика та досвід. — 2019. — № 8. — С. 105-110. Розкрито витоки соціальної доктрини християнства як вчення про взаємодію церкви, людини, громадянського суспільства та держави. Визначено місце та роль соціальної політики церкви у системі державного управління, яка обумовлена тим, що жодна політична система, жодна держава не можуть нормально функціонувати без ціннісних орієнтирів буття, духовних векторів руху, духовних надбань релігій та людства. На думку автора, світ державного управління як світ політичного, духовного, соціального і комунікативного неможливо уявити собі без духовних цінностей християнства. Проведено категоріальний аналіз взаємозв'язку дискурсного поля категорій "релігія", "соціальне вчення церкви", "соціальна політика", "держава", "цінності", що найкраще розкривається у контексті діалогу соціальної доктрини церкви та державного управління.

Текст: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6639&i=16>

33. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції "Соціальні комунікації і нові комунікативні технології", 9 - 10 листоп. 2018 р., м. Запоріжжя. — Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2018. — 100 с. — Шифр зберігання в Бібліотеці : A796307. Зі змісту: Релігійні мас-медіа в Україні: становлення та сьогодення / Т. М. Пархонюк. — С. 24-29; Телевізійний

контент протестантських конфесій в розрізі дитячої та молодіжної аудиторій / С. В. Филипчук. — С. 59-62.

34. Орищенко Р. М. "Зараження комунізмом" як чинник ліквідації традиційної релігійності українського селянства (1917 – початок 1930-х рр.) / Р. М. Орищенко // Вісн. Черкас. ун-т Серія : Іст. науки. — Черкаси, 2018. — 2018. — № 3/4. — С. 129-133. — *Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп18157-3-4(2018).* Досліджено руйнівний вплив комуністичної ідеології та класової політики більшовицького режиму на традиційну релігійність українського селянства. Ствержено, що її ліквідація, а фактично це означало радикальну зміну споконвічно усталеної свідомості мешканців села, відбувалася через нав'язування селянам канонів комуністичних поглядів методами пропаганди, зміни соціального середовища та репресій. Текст: http://shron1.chtyvo.org.ua/Oryschenko_Roman/Zarazhennia_komunizmom_iak_chy_nnyk_likvidatsii_tradytsiinoi_relihiinosti_ukrainskoho_selianstva_1917.pdf

35. Отець Ілля зводить храм і не боїться на будові чорнової роботи // Волинь нова. — 2019. — 23 трав. (№ 39). — С. 8-9. Йдеться про священика-монаха Іллю (Вишневського), який п'ять років трудиться над зведенням Свято-Миколаївської церкви в Луцьку та опікується особливими дітьми (із синдромом Дауна та аутизмом, глухонімими). Зазначено, що отець Ілля також керує дитячим табором "Стежина добра" та є директором недільної школи при Свято-Покровському храмі в Луцьку.

36. Павленко І. "Хто не скаче – той за храм". Привид Майдану блукає Росією? / Ірина Павленко // Дзеркало тижня. — 2019. — 1 – 7 черв. (№ 20). — С. 5. Йдеться про те, що в Єкатеринбурзі (РФ) перемогою закінчився громадянський спротив будівництву храму РПЦ. Зазначено, що кричалка протестувальників "Хто не скаче – той за храм" стала не єдиним нагадуванням про український Майдан. Саме "спробою Майдану в центрі Росії" назвав протести в столиці Уралу топовий пропагандист державного телебачення РФ Володимир Соловйов. І хоча, на перший погляд, протести спричинило не політичне невдоволення, а спротив мешканців міста намірам

місцевих олігархів, за потурання чиновників, забудувати сквер, було в цих подіях щось таке, що змусило президента РФ В. Путіна втрутитися особисто, а місцеву владу поступитися і знайти інше місце для будівництва храму для РПЦ. Текст: <https://dt.ua/international/hto-ne-skache-toy-za-hram-313118.html>

37. Портніков В. Філарет може переграти сам себе / Віталій Портніков // Газета по-українськи. — 2019. — 24 трав. (№ 39). — С. 11. *Йдеться про системну кризу канонічної Православної церкви України, сигналом якої є заява Почесного Патріарха Помісної церкви України Філарета, що Київський патріархат і далі функціонує. Зазначено, що Філарет не задоволений компромісом, результатом якого стала поява канонічної Православної церкви України. Патріарх завжди вважав, що керувати цією церквою може тільки він. Та й запропонований Константинополем церковний статут значно відрізнявся від звичного, московського. Філарет робив усе, щоб відстояти свої позиції, але змушений був змиритися, бо наполягала влада.* Текст: <https://gazeta.ua/articles/comments-newspaper/filaret-mozhe-peregrati-sam-sebe/904620>

38. Пошивак Т. (отець). Священномученик Петро Вергун : Архів. документи. Свідчення. Спогади / о. Тарас Пошивак. — Дрогобич : Коло, 2018. — 281 с. **Шифр зберігання в Бібліотеці: А796490.** *Висвітлено життя священномученика УГКЦ отця Петра Вергуна (1890 - 1957), Апостольського візитатора для українців у Німеччині. Проаналізовано періоди його юнацьких років, душпастирського служіння у Берліні, перебування у київській тюрмі, сибірських таборах і на примусовому вічному засланні у Красноярському краю. Увагу приділено пошуку чесних мощей священномученика у 2004 році, їх віднайденням та перевезенням із Сибіру в Україну.*

39. Саган А. Александр Саган : **”Для мирового православия бывший патриарх Филарет является фигурой токсичной”** / Александр Саган ; беседовала Ольга Бесперстова // Факты и коммент. — 2019. — 6 - 12 июня (№ 21). — С. 5. *Подано матеріали бесіди з вченим-релігієзнавцем про*

причини протистояння екс-патріарха Філарета і митрополита Єпіфанія. Наведено нюанси цих перипетій.

40. Соловйов В. Г. Релігієзнавча експертиза нових релігійних рухів: основні ракурси проблеми / В. Г. Соловйов // Гуманітар. часопис. — 2019.— № 1. — С. 97-116. *Розглянуто проблему релігієзнавчої експертизи нових релігійних рухів, яка має три рівні — онтологічний, гносеологічний і феноменологічний, та розкрито види цієї експертизи, їх особливості й можливості.*

41. Степанова О. А. Регіональний вимір релігійної складової національного культурного простору України / О. А. Степанова // Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Серія : Гуманітар. студії. — Київ, 2018. — Вип. 280. — С. 120-130. — **Шифр зберігання в Бібліотеці : Бп14825-280.** *Проаналізовано регіональний вимір релігійної складової національного культурного простору. Виявлено основні передумови сучасної діалогічної моделі розвитку української релігійної сфери. Доведено, що релігійне різноманіття в Україні за появи нових конфесій було джерелом суттєвих суперечностей, але з часом нові релігійні організації завжди виконували конструктивну роль в історії національного розвитку. Сьогодні досягнуто європейської моделі розвитку релігійної сфери України, яка передбачає постійний діалог і співпрацю основних релігійних організацій, які охоплюють більше 90 % віруючих. Цей діалог є плідним на рівні загальноукраїнських інституцій та парацерковних організацій, які складають релігійний сегмент громадянського суспільства. На рівні релігійних громад певні труднощі у діалозі мають історичні причини у присутності в Україні російського типу православ'я. Однак в цілому динаміка історичного розвитку та вплив глобалізації призводять до пришвидшення переходу релігійної сфери України до європейських моделей розвитку, які передбачають не лише постійний міжконфесійний діалог, а і наявність партнерських відносин церков і держави, церков і релігійних організацій. Текст:*
<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Gumanitarni/article/view/10930>

42. Українці звернулись до Філарета і Епіфанія, наголошуючи на важливості єдності церкви // Укр. слово. — 2019. — 8 – 21 трав. (№ 19/20). — С. 12. *Йдеться про те, що представники громадських організацій прийшли до резиденції Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета, щоб передати звернення щодо необхідності збереження єдиної Православної церкви України. Зазначено, що такий самий текст звернення передали Митрополиту Київському і всієї України, предстоятелю Православної церкви України Епіфанію.*

43. Фоменко А. В. Ідеологія «російського світу» та концепція прав людини в контексті православної традиції / А. В. Фоменко // Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Серія : Гуманітар. студії. — Київ, 2018. — Вип. 280 — С. 201-208. — **Шифр зберігання в Бібліотеці : Бп14825-280.** *Розглянуто питання ідеологічного та філософського походження доктрини «Російського світу» та її співвідношення із сучасним православним поглядом на концепцію прав людини. Зазначено, що взята за основу власної політичної програми патріархом Кирилом, доктрина «Російського світу» поступово стала магістральним наративом сучасного російського православ'я та абсорбувала в себе низку історичних ідеологем. У процесі адаптації до актуальних російських суспільно-політичних реалій досліджувана доктрина перетворилася на неоімперський, ізоляціоністський та загарбницький ідеологічний конструкт, який базується на російськомовній ідентичності, православ'ї та традиціоналізмі. Ідеологія «Російського світу» спирається на уявлення про колективне спасіння, яке суперечить православному віровченню та використовується його послідовниками задля осудження концепції прав людини. Досліджувана доктрина зазнає значної критики в східнохристиянському середовищі як несумісний з православним віровченням ідеологічний конструкт.* Текст:

<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Gumanitarni/article/view/10939>

44. Чепурко. В. Новая церковь – новый раскол : почему Филарет обижен на Епифания / Валерия Чепурко // КП в Украине. — 2019. — 14 мая

(№ 67/68). — С. 2. *Йдеться про конфлікт між главою ПЦУ Епіфанієм та патріархом колишньої УПЦ КП Філаретом. Колишній голова УПЦ КП Філарет звинуватив очільника ПЦУ Епіфанія у відмові від домовленостей, досягнутих під час Об'єднавчого собору 15 грудня. За словами Філарета, сьогодні в Українській Православній Церкві відбувається "розділення, двовладдя, і це може призвести до печальних наслідків". Водночас він наголосив, що Київський патріархат не потрібно відновлювати, оскільки він "був, є і буде". Епіфаній публічно визнає заслуги Філарета в справі здобуття українською церквою незалежності, однак вважає, що "повернення до попередньої структури Київського патріархату означає повернення назад, в ізоляцію, втрату Томосу і всіх досягнень церковної незалежності". Наведено коментар експертів про ситуацію довкола конфлікту між двома церковними лідерами. Текст: <https://kp.ua/journal/pdf/archive/2019/may/14/>*

45. Чепурко В. Ошибка патриарха или полный провал / Валерия Чепурко // КП в Украине. — 2019. — 15 мая (№ 69/70). — С. 1, 2. *Висвітлено ситуацію навколо конфлікту між главою Православної церкви України (ПЦУ) Епіфанієм та патріархом Української православної церкви Київського патріархату (УПЦ КП), яка припинила своє існування, Філаретом. Наголошено, що загрози розколу поки немає. Адже єпископи не відреагували на запрошення Філарета, розіслане від імені УПЦ КП, зібратися 14 травня для "братньої бесіди", тим самим не підтримавши патріарха у намірі здійснити переворот. Наведено коментарі завідділу філософії та історії релігії Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України Людмили Филипович щодо прогнозів стосовно подальших кроків Філарета. Текст: <https://www.pressreader.com/ukraine/kp-in-ukraine/20190515/textview>*

46. Чого прагне Філарет? // Демократ. Україна. — 2019. — 17 трав. (№ 20). — С. 3. *Подано інформацію, що 9 травня екс-патріарх УПЦ КП, Почесний Патріарх ПЦУ Філарет заявив, що Українська православна церква Київського патріархату досі існує, а він залишається чинним Патріархом. Він також допустив відокремлення від ПЦУ Київського патріархату і заявив, що*

уповноважений скликати для цього Церковний Собор. Текст:

<https://dua.com.ua/index.php/community/item/5145-chogo-pragne-filaret>

47. Шевчук Ю. Людей різних поглядів та конфесій об'єднує молитва / Юліана Шевчук // *Голос України*. — 2019. — 31 трав. (№ 101). — С. 1, 3. *Йдеться про участь Голови Верховної Ради України (ВР України) Андрія Парубія у восьмому Національному молитовному сніданку в "Українському домі", присвяченому Року сім'ї. Зазначено, що традиція Молитовних сніданків поширена у США та країнах Європейського Союзу (ЄС), де у них беруть участь президенти, керівники урядів та парламентів, політична та творча еліта. В Україні проведення Молитовних сніданків було започатковано в 2009 році. Ініціатором нинішнього зібрання стало міжфракційне депутатське об'єднання "За духовність, моральність та здоров'я України", а ведучими були народні депутати України Павло Унгурян та Оксана Білозір. Андрій Парубій наголосив, що "ідея Молитовного сніданку та проведення спільної молитви за єдність є дуже потужним символом для всіх українців", особливо в час російської агресії, через яку дуже багато українських родин втратили своїх чоловіків, дітей чи батьків. Глава парламенту також відзначив, що парламент розглядатиме законопроект про військових капеланів, які "є прикладом служіння Україні та Богові".* Текст: <http://www.golos.com.ua/article/317704>

48. Шепетяк О. Співвідношення кількості віруючих християнських церков Близького Сходу / О. Шепетяк // *Укр. релігієзнавство : бюлетень / Укр. Асоц. релігієзнавців, Від-ня релігієзнавства Ін-ту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України*. — Київ, 2018. — № 86. — С. 4-12. **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп14327-86.** *Порівняно статистичні дані, які розкривають нову картину Християнського Сходу. Порівняння кількості віруючих Східних Церков показує, що в ареалі олександрійської традиції домінують Східні неортодоксальні Церкви, а в ареалі східно-сирійської та західно-сирійської традицій переважають Східні Католицькі Церкви. Натомість Церкви*

візантійської традиції на Близькому Сході перетворилися у невеликі релігійні общини.

49. Шпак В. Про церкву, унтер-офіцерську вдову і скелети в підвалах / Віктор Шпак // Уряд. кур'єр. — 2019. — 4 черв. (№ 103). — С. 3. *Йдеться про ситуацію навколо храмів Московського патріархату у селах та містечках України. Зазначено, що свого часу вони були передані в користування Російській православній церкві як єдиній безальтернативній православній церкві в СРСР. Наразі більшість парафіян перейшла до Православної церкви України (ПЦУ) і не відвідує храми УПЦ МП.* Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/pro-cerkvu-unter-oficersku-vdovu-i-skeleti-v-pidva/>

50. Шуткевич О. Крок вперед чи два назад? / Олеся Шуткевич // День. — 2019. — 8 - 9 трав. (№ 79/80). — С. 14. *Подано інформацію, що 30 квітня у Михайлівському Золотоверхому монастирі відбулася зустріч новообраного президента Володимира Зеленського з предстоятелем Православної Церкви України митрополитом Епіфанієм. Наведено коментарі експертів стосовно того, чи має наміри Володимир Зеленський підтримувати Православну Церкву України заради єдності суспільства і зміцнення духовних "кордонів", що загалом чекає на Помісну церкву і які виклики вже стоять перед нею у виборчий рік.* Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/krok-vpered-chy-dva-nazad>

51. Щоткіна К. Святійший камінгаут / Катерина Щоткіна // Дзеркало тижня. — 2019. — 18 – 24 трав. (№ 18). — С. 1, 3. *Йдеться про те, що патріарх Філарет, що встиг за чверть століття стати символом і уособленням автокефалії української церкви, виступив із відвертою заявою, суть якої зводиться до того, що все мало бути не так, і навіть сам Томос, авжеж, "не такий". Перепало від патріарха всім — президентові Порошенку, Константинопольській церкві, митрополитові Епіфанію. А між рядками — і єпископам колишньої УПЦ КП, які обманули надії й очікування свого патріарха: він готував свій маленький церковний переворот — мав намір*

відродити скасований Київський патріархат на чолі з собою. Текст:
https://dt.ua/internal/svyatiyshiyy-kamingaut-311671_.html

52. Юраш А. "Філарет не хотів об'єднання Церков" / Андрій Юраш, Макарій Малетич // Експрес. — 2019. — 16 - 23 трав. (№ 20). — С. 1, 3. *Йдеться про події, які розгортаються довкола Православної Церкви України. Подано матеріали бесіди з предстоятелем УАПЦ, а нині – архиєреєм Православної Церкви України, керуючим Львівською єпархією ПЦУ Макарієм Малетичем про події, які відбуваються всередині ПЦУ. Наведено коментар Директора департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України Андрія Юраша про те, коли виник конфлікт у ПЦУ та що варто робити в нинішній ситуації.*

Підготовлено відділом інформаційного забезпечення органів влади

Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

Відповідальний за випуск: Зайченко Н.Я.

19.06.2019